Handläggare
Gunilla Olofsson
08-508 25 605
Agneta Nylöf
08-508 25 415
Marie Haesert
08-508 25 086

Till
Socialnämnden
2020-10-20

Skolgång för barn i skyddat boende och stödinsatser vid placering av barn och vuxna på skyddade boenden, samt stöd till barn, unga och vuxna efter avslutad placering

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens rapport Skolgång för barn i skyddat boende och stödinsatser vid placering av barn och vuxna på skyddade boenden, samt stöd till barn, unga och vuxna efter avslutad placering
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna för kännedom.

Gunilla Ekstrand
T.f. förvaltningschef

Sammanfattning

I budget 2020 fick socialnämnden i uppdrag att i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna säkerställa skolgången för barn som bor på skyddat boende och tillgången till förskola eller pedagogisk verksamhet för barn i förskoleålder. Socialnämnden fick också i uppdrag att fortsätta utveckla stödinsatser vid placering av hotade/våldsutsatta barn och vuxna på skyddade boenden, liksom stödet till barn, unga och vuxna efter avslutad placering.

Barn i skyddat boende befinner sig ofta i kris och kan vara traumatiserade av våldet. Det bästa är som regel att barnet kan gå kvar i sin ordinarie skola eller byta till en skola i närheten av det skyddade boendet. När skyddsnivån gör att vanlig skola inte är ett alternativ kan undervisningen ske genom utbildningsförvaltningens

Lärteam, som undervisar på plats i det skyddade boendet. Lärteamet kan erbjuda undervisning inom en vecka från det att de får kännedom om att en elev finns på ett skyddat boende och behöver undervisning på plats.

En departementspromemoria om stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende med förslag till bestämmelser rörande bland annat omedelbar placering, sekretess och skolgång (Ds 2020:16) har gått på remiss till bland annat Stockholms stad. Socialnämnden ska behandla remissvaret den 22 september 2020.

Socialtjänstens stöd till våldsutsatta barn, unga och vuxna under tiden för vistelsen på skyddat boende och efter avslutad placering behöver utvecklas i vissa delar. Brister har identifierats vad gäller samverkan dels mellan olika berörda myndigheter, dels internt inom socialtjänsten mellan relationsvåldsteamen och barn- och unga enheterna, avsaknad av särskilda skyddade boende för pojkar och unga män i en hederskontext samt tillgången till fortsatt geografiskt och nära stöd i öppenvård efter avslutad placering i skyddat boende.

Stockholms stads socialjour har sedan årsskiftet arbetat med det så kallade Islandsprojektet som syftar till att utveckla och förbättra processerna och samverkan på operativ nivå mellan socialjour, socialtjänst, polis, åklagare samt hälso- och sjukvård i den akuta fasen i arbetet med våldsutsatta vuxna och barn som bevittnat eller upplevt våld, samt att stärka kopplingen och överlämningen till den ordinarie socialtjänsten. Socialjouren genomför för närvarande en förstudie där man tillsammans med polis, åklagare och Region Stockholm undersöker möjligheterna att implementera modellen i Stockholm stad. Förstudien kommer att pågå till årets slut och därefter står man inför att starta upp det operativa arbetet tillsammans med ett par stadsdelsförvaltningar, polis, åklagare och sex särskilt utvalda vårdcentraler.

För att stärka intern samverkan mellan enheterna som arbetar med våld i nära relationer och enheterna för barn och unga, kommer socialförvaltningen fortsätta att aktivt stötta stadsdelsförvaltningarna i att stärka sin interna samverkan. Detta kommer ske via berörda chefsnätverk och på andra lämpliga sätt.

För att säkerställa alla barns rätt till utbildning föreslås i rapporten att utredande socialsekreterare inom barn och unga ska utreda barnets skolgång och stötta den våldsutsatta föräldern med att tillse att barnet kan fullfölja sin skolgång under vistelsen i det skyddade boendet.

För att utveckla stödet till pojkar och unga män, utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, föreslås att socialförvaltningen får i uppdrag att utreda hur behovet av ytterligare skydd och stöd skulle kunna tillgodoses.

När det gäller stöd i öppenvård till barn, unga och vuxna efter avslutad placering på skyddat boende, föreslås att socialförvaltningen tillsammans med stadsdelsförvaltningarna får i uppdrag att utreda förutsättningarna för hur staden mer flexibelt kan tillhandahålla stöd i öppenvård i nära anslutning till där barnet eller den unge bor/vistas.

Vidare föreslås att stadens fyra relationsvåldscentrum ska få ett utökat uppdrag att tillhandahålla stöd till barn som bevittnat eller upplevt våld i nära relationer.

Bakgrund

I budget 2020 fick socialnämnden i uppdrag att i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna säkerställa skolgången för barn som bor på skyddat boende och tillgången till förskola eller pedagogisk verksamhet för barn i förskoleålder. Socialnämnden fick också i uppdrag att utveckla stödinsatser vid placering av hotade/våldsutsatta barn och vuxna på skyddade boenden, liksom stödet till barn, unga och vuxna efter avslutad placering.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor i samverkan med utbildningsförvaltningen. Utbildningsförvaltningen kommer att redovisa ärendet till utbildningsnämnden som ett anmälningsärende. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 14 oktober 2020. Funktionshinderrådet har haft möjlighet att behandla ärendet den 15 oktober 2020.

Ärendet

Barn i skyddat boende

Barn som har upplevt våld och kommer till skyddat boende har ofta utsatts för skrämmande och påfrestande upplevelser som kan ha skapat psykiska och fysiska reaktioner: trauma. I det skyddade boendet är barnet fredat från fortsatta upplevelser av våld, men när barnets liv har präglats av våld och otrygghet kan barnet ha svårt att tryggt vila i den nya situationen. I det skyddade boendet ska barnet snabbt vänja sig vid en ny vardag, leva nära nya barn och vuxna och

förhålla sig till den säkerhetsbedömning som görs och som kan begränsa möjligheten att träffa andra människor och kompisar. På vissa skyddade boenden finns aktiviteter för barn och kanske även andra barn i samma ålder att umgås med. Andra ställen har inte samma möjligheter att anpassa sig till barns behov och det kan saknas förutsättningar för att skapa en meningsfull fritid. Målet är alltid att barnet och föräldern så snart som möjligt ska kunna komma till ett annat boende, till exempel en egen lägenhet. Samtidigt måste skyddsbedömningar göras så att det inte finns risk för fortsatt våldsutsatthet och det behöver bedömas vilket fortsatt stöd som familjen kan ha behov av.

Skolgång i skyddat boende

Det bästa för barnet är som regel att gå kvar i sin ordinarie skola eller förskola. När det inte är möjligt är ofta det näst bästa alternativet att barnet börjar i en ny skola eller förskola i närheten av boendet. I dessa fall är det viktigt att skolorna har beredskap för att ta emot och möta barn som upplevt våld och som levt/lever gömda.

För att säkerställa ett barns rätt till skolgång föreslås i betänkandet *Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende* (SOU 2017:112) att socialnämnden med endast den ena av två vårdnadshavares samtycke ska få besluta om val eller byte av skolenhet med anledning av att barnet placeras i ett skyddat boende. I betänkandet föreslås att socialnämnden för ett barn som har två vårdnadshavare ska få besluta om val av eller byte av skolenhet utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa. En departementspromemoria om stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende med förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång (Ds 2020:16) har nyligen gått på remiss bland annat till Stockholms stad. I promemorian föreslås vissa tydliggörande vad gäller elevers rätt att gå i skola när de vistas i skyddat boende.

Om det utifrån skyddsbehovet inte är möjligt för barnet att lämna det skyddade boendet för att gå i skolan så måste skolsituationen lösas på annat sätt i väntan på annan skolplacering. En av Stockholms stads kommunala grundskolor har i uppdrag att ansvara för samordning och genomförande av undervisning för elever på skyddade boenden som är belägna inom Stockholms stad. För uppdraget finns särskilt anställd personal; Lärteamet.

Ibland kan det ta längre tid än önskvärt innan någon form av undervisning kommer igång för barnet. Skälen kan variera. I några

enstaka fall kan det bero på att barnets akuta mående omöjliggör undervisning. I andra fall är vistelsen på det skyddade boendet så kort att ingen skolgång hinner påbörjas. Det kan också handla om att föräldern själv är för traumatiserad för att klara av att ordna med barnets skolgång och att föräldern inte får rätt stöd i detta eller att det skyddade boendet inte har rutiner för att omedelbart ta kontakt med Lärteamet. De skyddade boendena drivs i de flesta fall drivs privat och upphandlas inte och är heller inte tillståndspliktiga. Utifrån detta kan det också vara svårt att ställa krav som rör skolgången, exempelvis rörande tillgång till lämpliga lokaler att bedriva undervisning i. Undervisningsmiljön i de skyddade boendena är därför varierad. På vissa boenden har Lärteamet tillgång till ett stående rum, i andra erbjuds olika rum vid olika tillfällen vilket medför att det tar tid att skapa en lärandemiljö inför varje lektionstillfälle. På vissa boenden måste teamet ta hänsyn till olika rutiner, möten och aktiviteter som boendet bedriver. I några av lokalerna där undervisning bedrivs saknas fönster ut och ventilationen har varit dålig, vilket också påverkat undervisningen.

Stöd till våldsutsatta barn, unga och vuxna

Våldsutsatta barn, unga och vuxna har stora behov av stöd och skydd på kort och lång sikt. När det gäller stödinsatser i öppenvård under tiden på skyddat boende och efter avslutad placering framkommer att socialförvaltningen och samtliga stadens stadsdelsförvaltningar tillhandahåller öppenvård i egen regi alternativt genom upphandling. Flera stödinsatser inriktar sig på våld i familjen såsom Trappan, Tryggare barn, nätverksmöten, trygghetsplanering, individuellt samtalsstöd och familjeprogram för familjer som har upplevt våld i nära relationer. Familjebehandling och individuellt samtalsstöd kan också alltid utformas utifrån individens behov.

Ett utvecklingsarbete utifrån den så kallade Islandsmodellen pågår i staden för att utveckla samverkan på operativ nivå mellan socialjour, socialtjänst, polis, åklagare samt hälso- och sjukvård i den akuta fasen. När det gäller skyddade boenden för pojkar och unga män i en hederskontext har det visat sig vara svårt att ordna med adekvat skyddat boende. I stället placeras dessa individer på olika akutboenden som har blandade målgrupper där det saknas kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. Brister har också uppmärksammats vad gäller möjligheterna att få tillgång till en stödinsats i öppenvård efter avslutad placering på skyddat boende, för våldsutsatta som på grund av säkerhetsskäl och/eller boende i annan del av staden, svårligen kan förflytta sig och fortsätta att besöka öppenvården i den ansvariga stadsdelsförvaltningen.

Behovet av att utvidga stadens fyra relationsvåldscentrums uppdrag till att även omfatta barn har lyfts på nytt.

Jämställdhetsanalys

Enligt Stockholms stads Program för ett jämställt Stockholm 2018-2022 är ett fokusområde att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, bland annat genom att stadens verksamheter ska vara fria från negativa maskulinitetsnormer som bidrar till att våld uppstår. Ett annat fokusområde är jämställd hälsa, där kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa. Stadens verksamheter, framför allt inom skola och socialtjänst, ska främja flickors respektive pojkars psykiska hälsa. Rätten till förskola och skolgång för barn i skyddat boende och stödinsatser vid placering av barn och vuxna på skyddade boenden, ska vara likadant oberoende kön.

I Stockholms stads program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2017-2020 är en av de fyra målgrupperna *Barn i Stockholm som har upplevt våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck.*

Barnrättsperspektiv

Rapporten utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter och i synnerhet artikel synnerhet artikel 3, *vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa*, artikel 6 *barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling*, artikel 12 *barnets rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet*, artikel 19, *barnets rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld, övergrepp, vanvård eller utnyttjande*, artikel 28, *barnets rätt till utbildning* och artikel 39 *barn som har utsatts för vanvård, utnyttjande, övergrepp, tortyr eller väpnade konflikter har rätt till rehabilitering och social återanpassning***.**

Förvaltningens synpunkter och förslag

Barn och unga som vistas i skyddat boende är ofta:

- i kris
- traumatiserade
- uppryckta från sitt hem, rutiner och sociala kontakter
- isolerade, instängda och avskärmade från det vardagliga livet
- i avsaknad av klasskompisar, fritidsintressen och sociala aktiviteter

Barnets/den unges rätt till utbildning måste värnas:

- huvudfokus ska vara vanlig undervisningssituation så snart som möjligt
- fortsatt skolgång i ordinarie hemskola eller skyndsam skolplacering till annan ordinarie skola
- god förberedelse i skolorna för att kunna ta emot våldsutsatta och traumatiserade barn från skyddade boenden

Undervisning från Lärteamet:

- kan erbjudas inom en vecka
- de allra flesta barnen får den undervisning de har möjlighet att tillgodogöra sig utifrån de förutsättningar som finns

Ansvarig socialsekreterare inom barn och unga:

- föreslås att inom ramen för utredningen av barnets behov av skydd eller stöd ska ansvarig socialsekreterare stötta den våldsutsatta vårdnadshavaren och barnet/den unge med att tillse att barnet kan fullfölja sin skolgång under vistelsen i det skyddade boendet genom att fortsätta i sin ordinarie hemskola, byta skola eller vid behov omgående kontakta Lärteamet

Socialförvaltningen:

- förslag att utreda behovet av ytterligare stärkt skydd och stöd för pojkar och unga män utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck
- förslag att utreda stadens förutsättningar för att mer flexibelt kunna tillhandahålla stöd i öppenvård från den stadsdelsförvaltning där barn, unga och vuxna vistas efter vistelse på skyddat boende på uppdrag av ansvarig stadsdelsförvaltning

Relationsvåldscentrum (RVC):

- förslag att ge utökat uppdrag till stadens fyra RVC att tillhandahålla stöd till barn som bevittnat eller upplevt våld i nära relationer.

Målet med förslagen är att säkerställa skolgången för barn som är medföljande i skyddade boenden och att tillgodose det behov av skydd eller stöd som hotade/våldsutsatta barn, unga och vuxna kan ha under tiden för vistelsen på det skyddade boendet och efter avslutad placering.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner rapporten om skolgång för barn i skyddat boende och stödinsatser vid placering

av barn och vuxna på skyddade boenden, samt stöd till barn, unga och vuxna efter avslutad placering.

Bilaga

Skolgång för barn i skyddat boende och stödinsatser vid placering av barn och vuxna på skyddade boenden, samt stöd till barn, unga och vuxna efter avslutad placering.